

Gammalt och nytt om Lucernan.

Lucernan, den vackra ön med det stolta bergsmassivet, har under några år varit föremål för mångas intresse. Det kulminerade med färdigbyggandet av världens största gasturbin, en märklig teknisk skapelse som i aktion troligen kommer att utmana västerviksbornas hörselnerver.

I floristers öron låter Lucernan däremot som ljuv musik. Ön har sedan mycket länge varit botaniskt välkänd för sin osedvanligt intressanta flora. Inte bara av de elever vid Västerviks läroverk, som efter tips om de rara växterna ute vid djuphamnen gav sig dit och fyllde portören för att få bättre botanikbetyg (men tyvärr också brandskattade beståndet). Nej, jag tänker hellre på lektor Barry Svenssons exkursion i radio 1939 i serien "Sommarvandringar i skog och mark".

Den sällsynta helbladiga vänderaten Valeriana Ballica är väl mest omtalad av rariteterna på Västerviks "botaniska ö". Man spekulerade bl.a. i att den eventuellt kunde ha kommit hit med segelskutor från främmande länder. Den hundkäckliknande växten fridlystes någon gång på 1920-talet, då den ansågs som fullständigt unik. Men nu räcker nog knappast i et stabila taggtrådstängslet till för att skydda den, inte minst med tanke på de stora planeringsarbetena på öns ostsida. Senare har det emellertid visat sig att Valeriana Ballica har flera växtlokaler i norra Tjust.

Björnbärsarterna *Rubus affinis* och *Rubus Bellandii* är andra Lucernafynd som också tilldragit sig vetenskapligt intresse. Främst kanske av professorn och växtförädlaren Åke Gustavsson bördig från Västervik.

För äldre västerviksbor torde dock Lucernan vara mest känd som den tidens fritidsområde. Vackra sommarsöndagar kantades stränderna av roddbåtar, som likt ett halsband slingrade sig kring ön.

Barnen badade i Lisaviken, den lilla vik som skiljer Lisaberget från Lucernan. En liten flicka som drunknade där påstås ha gett berget namnet. Men långfärdsseglande sjömän kallade klippan Gibraltar på grund av dess likhet med den omstridda ön i Medelhavet. Numera har den sandbottnade badviken utsetts till en sista ankarplats för en gammal pråk, som om några år helt torde ha försvunnit under vattenytan.

På öns ostliga sida låg festplatsen Solvik. Där traddes dansen till dragospelstoner under ljusa sommarnätter. Under midsommarhelgerna florerade familjelivet här. S.k. "balunser" ordnades då. Det var tidens namn på vad vi numera kallar knytkalas. Josef Kjellgren skriver f.ö. om s.k. balunser, när han beskriver arbetarnas utflykter till t.ex. Fågelön i Mälaren. Utflykterna hade nog en stark gemensamhetsprägel med midsommardagen som en extra vilo- och fridag. Semester var ett tämligen okänt begrepp och några fritidsproblem enligt vårt sätt att se hade man sannerligen inte. Solvik upphörde som festplats när djuphamnen anlades i början på 1920-talet.

Tre bröders sund, som det numera officiellt heter, påminde för brons tillkomst något om en norrländsk älv med Stegeholms såg på fastlandet, timmerlänsarna, bryggorna och de många spelekarna. På andra sidan reste sig Lucernaöns mjuka bergsformationer, som nu vanpryds av de många oljecisternerna.

Det mera profana namnet "Skitarsundet" som väl är det allmänt kända, har ett kan man kanske säga mera naturligt ursprung. Då skärgårdsborna förr i tiden rodde till staden med sina fångster, tog de en liten paus för att uträtta nödiga behov i sundet. Men med tanke på vad våra ingenjörer åstadkommit genom att förlägga utsläppet från Johannesdalområdet mitt i sundet kanske namnet kan anses aktuellt också. Den som studerat eländet, speciellt vid lågvatten, blir sannerligen inte glad. Möjligen skulle Hinke Berggren kosta på sig ett triumferande leende från sin himmel.

Lucernaöns berg har en markant profil. Snöhöljda gör de ett majestätiskt intryck. Och förr var utsikten fri åt alla väderstreck. Men den som nu vill blicka in över staden eller låta blicken glida efter Gamlebyvikens stränder får göra det genom maskorna i ett stabilt nätstängsel. Säkert mycket strategiskt placerat över de högsta bergen speglar det osökt människans situation i dag.

Den lilla idylliska viken på öns norra sida mot yttre fjärden kallas Sovareviken. Det är ett

välfunnet namn. Inte många vindar förmår krusa den vikens vatten, skyddad som den är av massiva berg. Men även här ligger det ett par pråmar på botten. Borde inte vederbörande myndigheter se till att denna form av vandalism upphörde?

På en tio meter hög klippa vid viken finns en s.k. "gryta", en meter djup och flaggstångsgrov. Invändigt är den korkskruvformad, jämnt och fint som ett hantverksarbete. Inför dessa naturens hållplatser förlorar sig tankarna i historiens gryning.

Lucernaön är också de många stenbrottens ö. Gatsten, sten till kajbyggen och grundstenarna till S:t Petri kyrka har tagits här. Men trots detta har ön bevarat sin ursprunglighet, särskilt dess norra del. Det vore en gård av tacksamhet mot naturen om ön skonades från vidare ingripanden.

Lucerna av *Fritiof Eriksson*

Dokumentet ur Hans Carlssons arkiv.
Redigerat av Lars Cornell 2000-06